

TOBY WITTE,

SZABINKA

DUDEVSKY,

WIETEKE VAN DAM,

LISBETH BAKKER

EDITORIAL

STEMMEN UIT DE SAMENLEVING

Burgers in Nederland en Vlaanderen spreken steeds vaker publiekelijk hun kritiek uit op de toenemende ongelijkheid, armoede, de klimaat- en energiecrisis en vastgelopen systemen van zorg, jeugdbescherming, huisvesting, migratie en (vluchtelingen)opvang. Daarnaast zijn er zorgen over de oorlog in Oekraïne en het ernstige conflict tussen Israël en Palestina. De recente verkiezingsuitslag in Nederland, met een grote overwinning van de populistische PVV en nieuwkomers NSC en BBB, laat zien dat een niet te ontkennen deel van de stemmende Nederlanders ontevreden is over de huidige gang van zaken in bestuur en beleid. Ook in andere Europese landen staat het vertrouwen tussen burgers en overheid onder spanning.

Sociaal-wetenschappers en historici, die onderzoek doen naar epidemieën in de moderne geschiedenis, betogen dat het niet ongevoel is dat sociale onrust toeneemt in de jaren ná een crisis (Censolo & Morelli, 2020; De Graaf et al., 2021; Barrett & Chen, 2021; Keulemans, 2023). De Italiaanse onderzoekers Censolo en Morelli voorspelden in augustus 2020 dat protesten van het pre-covid tijdperk in de nasleep van de pandemie verhevigd tot uiting zouden komen. Zij wijzen op drie dimensies van een epidemie, die een ontregelend effect kunnen hebben op de stabiliteit van een samenleving. Ten eerste noemen ze de beheersmaatregelen die tegen de belangen van bepaalde (groepen) mensen ingaan en voor frictie tussen samenleving en instituties zorgen. Ten tweede wijzen ze erop dat een epidemie niet iedereen in gelijke mate treft, waardoor de bestaande ongelijkheid groter wordt. De derde dimensie die Censolo en Morelli onderscheiden is de psychologische schok die een epidemie teweeg kan brengen: op zoek naar verklaringen en

EDITORIAL STEMMEN UIT DE SAMENLEVING

oorzaken komen mensen terecht in wat zij noemen 'irrationele narratieven', waarin 'de ander', minderheden en vreemdelingen als zondebok worden aangewezen.

Wat betekenen de toenemende sociale onrust en het afnemende vertrouwen in politiek en bestuur voor de professionals in het sociale domein? Vertrouwen is cruciaal voor het sociaal kapitaal van een samenleving en beïnvloedt de sociale cohesie. De rol van de sociaal professionals in het bevorderen van rechtvaardige en eerlijke participatie en het vertolken van de stemmen uit de samenleving, is hierbij van groot belang. De Nederlandse Vereniging Hogescholen positioneert de sociaal professional als de 'sociaal veranderaar' van de toekomst (Vereniging Hogescholen, 2023). Zij moeten vanuit mensenrechtenperspectief weten om te gaan met democratische waarden en met de toenemende ongelijkheid, tegenstellingen en spanningen tussen verschillende groepen mensen. Kortom, er spelen ingewikkelde en tegelijkertijd uitdagende vraagstukken, die roepen om een oplossing.

Het themanummer *Stemmen uit de samenleving* omvat een breed palet aan Nederlandse en Vlaamse bijdragen die vanuit verschillende invalshoeken aandacht besteden aan de al dan niet gehoorde stem van bewoners, cliënten, jongeren, professionals en studenten. Het gaat niet uitsluitend om het problematiseren, maar eveneens om het aandragen van mogelijke oplossingen, en het aansluiten bij nieuwe opbouwende geluiden en initiatieven. Hoe kan het anders? Hoe klinkt de (stille) stem en afwijkende mening door in onderzoek, onderwijs, praktijk, beleid en bestuur? En welke rol kunnen de sociaal professionals spelen in het bevorderen van de dialoog? Hebben zij de potentie om stemmen vanuit de samenleving te mobiliseren? Het zijn stuk voor stuk inspirerende en belangwekkende vragen waar de auteurs van dit bijzondere themanummer mee aan de slag zijn gegaan.

Het Journal start met een theoretische bijdrage van Richard de Brabander onder de prikkelende titel *Stemmen van klimaatrechtvaardigheid*. Hierin geeft hij een overzicht van de leidende principes van een ecosociale benadering in het sociaal werk. De Brabander stelt de vraag hoe de klimaatcrisis ons begrip van rechtvaardigheid verandert en welke rol het sociaal werk zou moeten spelen in het bevorderen van klimaatrechtvaardigheid. Daarbij zou het zich niet alleen moeten richten op economische en sociale rechtvaardigheid, maar ook op erkennings- en epistemische rechtvaardigheid.

De volgende bijdrage, *Ongemakkelijk Ontmoetingen*, bestudeert de ontmoetingen tussen Amsterdamse jongeren, die politiek ondervertegenwoordigd zijn, en gemeentelijke bestuurders. Dit artikel in de categorie praktijk is geschreven door Sietske Zweegman, Zulia Rosalina, Sharifah

Redan, Floris Vermeulen en Femke Kaulingfreks. Zij laten zien dat jonge inwoners vaak worden gevraagd te participeren in ruimtes en interacties, die niet aansluiten op hun belevingswereld en waarbij volwassen gesprekspartners weinig bewustzijn tonen van hun invloed. Oplossingen kunnen gevonden worden in het vergroten van eigenaarschap van jongeren, solidariteit van professionals en bewustzijn bij bestuurders over machtsongelijkheid.

De derde bijdrage is een essay getiteld *Ongehoord en afgehaakt*. De auteur Toby Witte kijkt met een historische blik naar de sociaalmaatschappelijke context, en de oorzaken en gevolgen van het smeulend ongenoegen en tanend vertrouwen onder de niet- en anders-stemmers. Aan de orde komt de vraag of dit samenhangt met de gevolgen van de decentralisatie van het sociaal domein en het gevoerde sociaal beleid van gemeenten. Tot slot wordt besproken welke rol sociaal werk kan spelen in het herstel van vertrouwen.

In het artikel *De betekenis van burgerinitiatieven voor een vitale democratie* laat Elke Plovie zien hoe burgers zich verenigen rond thema's waarmee ze in hun dagelijkse leven geconfronteerd worden. In deze researchbijdrage worden burgerinitiatieven, democratie en politisering met elkaar verbonden. Aan de hand van een praktijkonderzoek onder 364 Vlaamse burgerinitiatieven, onderzoekt de auteur hoe deze aansluiten bij de invulling van burgerschap en participatie, en of ze de bestaande orde bevestigen of verstoren.

Charlotte Wekker zoomt in het volgende artikel, getiteld *De betekenisvolle dialoog*, in op alledaags racisme in het hoger beroepsonderwijs. Zij introduceert in deze praktijkbijdrage een interventie bestaande uit dialoogsessies om alledaags racisme binnen de Hanzehogeschool Groningen bespreekbaar te maken. In deze sessies staan de narratieven van studenten van kleur centraal. Hun verhalen leggen de ervaren machtsdynamieken binnen de hogeschool bloot en bieden aanknopingspunten om beweging in de bestaande verhoudingen te brengen.

De stem van de student in het hoger beroepsonderwijs is het thema van de bijdrage in de rubriek Innovaties in Werkveld en Onderwijs. In *Ruimte maken voor studenten als sociaal veranderaars* schrijven Szabinka Dudevsky, Marjolijn Schouten en Thaisja Suart over studentenparticipatie in onderwijs, onderzoek en praktijk in Nederland en Vlaanderen. Zij doen dit op basis van een paneldiscussie met studenten, docenten en onderzoekers. De ervaringen en voorbeelden die worden gedeeld zijn divers en inspirerend. Toch zijn er nog vele verbeterpunten aan te wijzen voordat betekenisvolle participatie kan worden gerealiseerd.

EDITORIAL STEMMEN UIT DE SAMENLEVING

Inbedding van ervaringskennis in sociaal-agogische en zorgopleidingen van Bart Debyser, Kristel Driessens, Veerle Demolder, Hilde Vermeir, Jessica De Maeyer, Vicky Lyssens-Danneboom en Tijs van Steenberghe is een bijdrage in de categorie praktijk. De auteurs zoomen in op de kwestie dat zowel in Nederland als in Vlaanderen steeds meer opleidingen actief samenwerking zoeken met ervaringsdeskundigen. Toch bestaat er een aanzienlijke handelingsverlegenheid om te kiezen voor structurele implementatie van ervaringsdeskundigheid in het curriculum. Met inspirerende voorbeelden uit het Vlaamse hoger onderwijs, werpen de auteurs licht op de kansen en uitdagingen voor duurzame verankering.

In het achtste artikel staat het thema *Arts-based onderzoek en sociale rechtvaardigheid* centraal. Tijs van Steenberghe en Jessica De Maeyer gaan in hun researchbijdrage in op de vraag hoe arts-based onderzoek betekenisvol kan bijdragen aan sociale verandering en rechtvaardigheid. Aan de hand van verschillende photovoice projecten hebben zij aandacht voor deelnemers als co-onderzoekers, (on)gelijke machtsrelaties en het verbinden van sociaal en artistiek werken.

Het laatste peer-reviewed artikel van dit themanummer is getiteld *Empowerment van bruggenbouwers nodig in lerende praktijken*. Renate Werkman, Marjolanda Hendriksen en Ina Tilma zijn kritisch op een receptuur voor lerende praktijken waarin de nadruk ligt effectiviteit en efficiency. Zij betogen juist dat samen leren en ontwikkelen nauwelijks te plannen en beheersbaar is en dat lerende praktijken veel meer gebaat zijn bij concrete interventieperspectieven en erkenning van de rol van de procesbegeleider als bruggenbouwer en interventiekundige.

We sluiten dit themanummer af met een boekenrubriek die uiteraard ook in het teken staat van *Stemmen uit de samenleving*. Josje van der Linden, Bert van Oers, Eelco Boss en Marcel Spierts bespreken drie inspirerende publicaties: een proefschrift over de polyfone stemmen van kinderen in het onderwijs, een historische analyse van vijftig jaar 'boemerangbeleid' in jeugdzorg en speciaal onderwijs en een educatieve uitgave over sociaal werk als mensenrechtenberoep.

Tot slot nog iets bijzonders. *Stemmen uit de samenleving* is het laatste nummer van het *Journal* dat verschijnt onder aanvoering van de huidige hoofd- en eindredactie en onder (financieel) beheer van Kenniscentrum Talentontwikkeling van Hogeschool Rotterdam. Met veel plezier en een beetje weemoed kijken we terug op een mooie tijd, waarin we gezamenlijk zorg hebben gedragen voor het publiceren van een rijke serie van informerende, inspirerende en kritische bijdragen. We zijn de brede redactie dankbaar voor het meedenken, meewerken en toekomstbestendig maken van het *Journal*. Speciale dank gaat uit naar redactieleden Josje van der Linden, Charlotte Vissenberg,

Annica Brummel, Didier Reynaert en Rick Kwekkeboom, die deze special mogelijk maakten. We danken uiteraard ook alle auteurs, die de afgelopen jaren hebben bijgedragen, voor de plezierige en vaak intensieve samenwerking.

In 2024 zal een nieuwe enthousiaste en creatieve redactie het beheer en de activiteiten overnemen. We laten het *Journal of Social Intervention* met een gerust hart achter onder de bezielende leiding van Susan Ketner (hoofdredacteur), Jolanda Tuinstra, Jeroen Boekhoven (eindredacteur) en Treesje Luiken (redactie-assistent) van de Hanzehogeschool Groningen en NHL Stenden. Wij wensen hen veel succes en mooie jaren toe.

Met dank voor al het vertrouwen.

Toby Witte, Szabinka Dudevszky, Wieteke van Dam en Lisbeth Bakker

REFERENTIES

- Barrett, P., & Chen, S. (2021, 29 januari). Social Repercussions of Pandemics. *IMF Working Papers*. Geraadpleegd op 10 februari 2023, van <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2021/01/29/Social-Repercussions-of-Pandemics-50041>
- Censolo, R., & Morelli, M. (2020, 26 augustus). COVID-19 and the Potential Consequences for Social Stability. *Peace Economics, Peace Science and Public Policy*, 26(3), 20200045. <https://doi.org/10.1515/peps-2020-0045>
- De Graaf, B., Jensen, L., Knoeff, R., & Santing, C. (2021, 18 mei). Dancing with the dead. A historical perspective on coping with Covid-19. *Risk, Hazards & Crisis in Public Policy*, 12(3), 346–367. <https://doi.org/10.1002/rhc3.12225>
- Keulemans, M. (2023, 29 januari). Na een pandemie volgt vaak sociale onrust. Is dat nu ook gaande? *De Volkskrant*. Geraadpleegd op 30 januari 2023, van <https://www.volkskrant.nl/wetenschap/na-een-pandemie-volgt-vaak-sociale-onrust-is-dat-nu-ook-gaande-bc53e006/>
- Vereniging Hogescholen. (2023). *De sociaal professional als sociaal veranderaar. Empowerment van de sociaal professional. Om het verschil te maken in de veranderende wereld* [Sectorplan Hogere Sociale Studies]. Geraadpleegd op 19 oktober 2023, van <https://edu.nl/p99x6>

EDITORIAL

VOICES FROM SOCIETY

Citizens in the Netherlands and Flanders speak out more and more about the growing inequality, poverty, the climate- and energy crisis and failing systems of care, youth protection, housing, migration, and refugee shelter. Next to that, there are major concerns about the war in Ukraine and the severe and violent conflict between Israel and Palestine. The recent election results in the Netherlands, with a convincing win for the populist PVV and newcomers NSC and BBB, shows that an undeniable part of the Dutch voters is unsatisfied with the current state of affairs in governance and policy. Also in other European countries trust between citizens and government is under threat.

Social scientists and historians state that it is not uncommon for social unrest to grow in the years after a crisis (Censolo & Morelli, 2020; De Graaf et al., 2021; Barrett & Chen, 2021; Keulemans, 2023). The Italian researchers Censolo and Morelli predicted in August 2020 that protests of the pre-covid era would intensify in the aftermath of the pandemic. They point out that control measures, that conflict with the interests of certain groups in society, will cause friction between citizens and institutions. Secondly, they state that an epidemic does not affect everyone equally and therefore increases the existing inequality. The third factor they mention is the psychological shock that an epidemic can cause: in search for explanations people end up in what Censolo and Morelli call 'irrational narratives' in which 'the other', minorities and strangers, become the scapegoat.

What does the growing social turmoil and declining faith in politics and governance mean for professionals in the social domain? Trust is a crucial element of the social capital of a society, and it strongly influences social cohesion. The role of social professionals in promoting this just and fair participation, and in empowering voices from society, is essential. The Dutch Association of Higher Education even positions the social professional as the 'change maker' for the future (Vereniging Hogescholen, 2023). They need to know, from a human rights perspective, how to manoeuvre democratic values and growing inequality and tension between groups of citizens. In short, these are complicated and challenging issues calling for solutions.

This special issue on *Voices from Society* covers a broad range of Dutch and Flemish contributions. From various angles and perspectives attention is paid to the voices -heard or not- of residents,

clients, youth, professionals, and students. Not only problems, but also potential solutions, alternatives and new initiatives are discussed. How can things be done differently? How do silent and deviant voices surface in research, education, practice, policy, and governance? Which role is there to play for social professionals in enhancing dialogue? Do they have the potential to mobilise voices from society? These are all inspiring and noteworthy questions that the authors of this issue address.

We start with a theoretical article of Richard de Brabander. *Voices of climate justice* provides an overview of the guiding principles of an ecosocial approach to social work. The approach is discussed from an ethical-political perspective that considers the climate crisis as a multiplier of inequalities and injustice issues. De Brabander argues that apart from economic fair distribution, justice should also involve the recognition of voices that are not being heard. He therefore addresses the notions of recognition and epistemic justice more deeply in his contribution.

The next contribution *Awkward encounters* analyses participatory encounters between politically underrepresented youngsters and municipal administrators. This article in the category practice is written by Sietske Zweegman, Zulia Rosalina, Sharifah Redan, Floris Vermeulen and Femke Kaulingfreks. The study shows that young residents are often asked to participate in spaces which do not align with their lifeworld and that interlocutors seem unaware of their adult influence. Solutions can be found in increased ownership for youngsters, professionals showing solidarity, and more awareness of power imbalances.

The third contribution is an essay titled *Ongehoord en afgehaakt (Unheard and disengaged)* in which Toby Witte discusses the social context, and the causes and consequences, of the smouldering dismay and declining faith among non-voters and protest-voters in the Netherlands. He does so from a historical perspective and addresses the question if these issues relate to the effects of the decentralisation of the social domain in 2015 and the social policy of Dutch municipalities. Finally, the essay considers the role of social workers in restoring faith in politics and public administration.

In *The significance of citizen initiatives for a vital democracy*, Elke Plovie shows, in a research contribution, how citizens unite around issues they are confronted with in their daily life. In her article she looks at citizen initiatives from the perspective of democracy and politisation. She analysed 364 Flemish citizen initiatives on how they align with interpretations of citizenship and participation and whether they disrupt or confirm the existing social order.

EDITORIAL STEMMEN UIT DE SAMENLEVING

Charlotte Wekker focuses on everyday racism in higher education in the next article titled *The meaningful dialogue*. In this practice contribution she introduces an intervention consisting of dialogue sessions that make racism at the Hanze University of Applied Sciences discussable. The narrative of students of colour are central to these sessions. Their stories expose the power dynamics in the school and offer starting points to set the existing relations in motion.

The voice of students in higher education is the theme of the contribution *Making room for students as changemakers* in our IWO (Innovation in Practice and Education) section. Based on a panel discussion with students, teachers, and researchers, Szabinka Dudevszky, Marjolijn Schouten and Thaisja Suart wrote an article on student participation in education, practice and research in the Netherlands and Flanders. The experiences and examples that are shared are diverse and inspiring. There are however many points of improvement to be made before meaningful participation can be realised.

Embedding experiential knowledge in the education of healthcare and social work by Bart Debyser, Kristel Driessens, Veerle Demolder, Hilde Vermeir, Jessica De Maeyer, Vicky Lyssens-Danneboom and Tijs van Steenberghe is a contribution in the category practice. The authors zoom in on the fact that educational programmes in both the Netherlands and in Flanders increasingly look for collaboration with experiential experts. Nevertheless, there is a significant hesitance to structurally implement expertise by experience in the curriculum. The authors shed light on opportunities and challenges concerning sustainable anchoring with inspiring examples in Flemish education.

The eighth article focusses on *Arts-based research and social justice*. Tijs van Steenberghe and Jessica De Maeyer elaborate in their research contribution on the question how arts-based research can contribute to social change and social justice in a meaningful way. In various photovoice projects they pay attention to participants as co-researchers, (un)equal power relations and connecting social and artistic work.

The last peer-reviewed article of this special is titled *Empowerment of bridge builders needed in learning practices*. Renate Werkman, Marjolanda Hendriksen and Ina Tilma are critical of a recipe for learning communities with an emphasis on effectiveness and efficiency. They argue that learning and developing solutions together can hardly be planned and managed, and that learning communities would benefit much more from concrete guidelines for intervention and recognition of the role of the process facilitator as a bridge builder.

Of course, our books section is also centred around the theme *Voices from Society*. Josje van der Linden, Bert van Oers, Eelco Boss and Marcel Spierts review three inspiring publications: a thesis on polyphonic voices of children in education, a historic analysis of 'boomerang policy' in youth care and special needs education over the last fifty years, and an educational book on social work as a human rights profession.

Finally, *Stemmen uit de samenleving*, is the last issue of this journal created under the direction of the current editorial team and under (financial) management of Kenniscentrum Talentontwikkeling of Rotterdam University of Applied Sciences. With pleasure and a hint of melancholy we look back at a wonderful time in which we collectively took care of the publication of a rich series of enlightening, inspiring and critical contributions. We are grateful for the input and guidance of the editorial board in creating a sustainable journal. Special thanks goes to Josje van der Linden, Charlotte Vissenberg, Annica Brummel, Didier Reynaert and Rick Kwekkeboom, who all made this special issue possible. Of course we also thank all the authors who contributed to the journal over the past years, for the pleasant and often extensive collaboration.

From January 2024 onward a new enthusiastic and creative editorial team and management will continue all the activities. We trust the *Journal of Social Intervention* will be in very good hands under the inspiring leadership of Susan Ketner (editor in chief), Jolanda Tuinstra (editor), Jeroen Boekhoven (editor) and Treesje Luiken (assistant editor) of the Hanze University of Applied Sciences and NHL Stenden University of Applied Sciences. We wish them the best of luck and beautiful years to come.

We thank you for your confidence.

Toby Witte, Szabinka Dudevszky, Wieteke van Dam and Lisbeth Bakker

REFERENCES

- Barrett, P., & Chen, S. (2021, January 29). Social Repercussions of Pandemics. *IMF Working Papers*. Retrieved on February 10, 2023, from <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2021/01/29/Social-Repercussions-of-Pandemics-50041>
- Censolo, R., & Morelli, M. (2020, August 26). COVID-19 and the Potential Consequences for Social Stability. *Peace Economics, Peace Science and Public Policy*, 26(3), 20200045. <https://doi.org/10.1515/peps-2020-0045>

EDITORIAL STEMMEN UIT DE SAMENLEVING

- De Graaf, B., Jensen, L., Knoeff, R., & Santing, C. (2021, May 18). Dancing with the dead. A historical perspective on coping with Covid-19. *Risk, Hazards & Crisis in Public Policy*, 12(3), 346–367. <https://doi.org/10.1002/rhc3.12225>
- Keulemans, M. (2023, January 29). Na een pandemie volgt vaak sociale onrust. Is dat nu ook gaande? *De Volkskrant*. Retrieved on January 30, 2023, from <https://www.volkskrant.nl/wetenschap/na-een-pandemie-volgt-vaak-sociale-onrust-is-dat-nu-ook-gaande~bc53e006/>
- Vereniging Hogescholen. (2023). *De sociaal professional als sociaal veranderaar. Empowerment van de sociaal professional. Om het verschil te maken in de veranderende wereld* [Sectorplan Hogere Sociale Studies]. Retrieved on October 19, 2023, van <https://edu.nl/p99x6>